

Indledningen er redigeret af Krista Stinne Greve Rasmussen og Kirsten Vad
Tilsyn ved ph.d. Lone Kølle Martinsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med
punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Rim og Sange til Fædrelandets Historie, samlede, og den Danske Ungdom tilegnede [bind 2]

ved Kim Steen Ravn

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Fædrelandssange
- 3 Grundtvig og Brandt
- 4 Rim og Sange til Fædrelandets Historie
 - 4.1 “Dronning Margrete”
 - 4.2 “Det nordiske Trilling-Rige”
 - 4.3 “Kristen Pedersen”
 - 4.4 “Anders Vedel”
 - 4.5 “Peder Syv”
 - 4.6 “Thomas Kingo”
 - 4.7 “Thomas Thaarup”
 - 4.8 “Adam Øhlenschläger”
 - 4.9 “Bernhard Severin Ingemann”
- 5 Sammenfatning
- 6 Anvendt litteratur
- 7 Anvendte websider

1 Anledning

I 1849 udkom bind 2 af C.J. Brandts *Rim og Sange til Fædrelandets Historie*. I forordet til bind 1 fra 1848 skriver Brandt om baggrunden for udgivelsen af antologien. Der er tale om en lærebog i fædrelandshistorie for ungdommen, hvilket også fremgår af undertitlen “samlede, og den Danske Ungdom tilegnede”. Initiativet

til udgivelsen kom fra boghandler og forlægger Christian Iversen (Brandt 1848, s. V). Brandt følger de samme to formål, som Frederik Fabricius gjorde i *Samling af fædrelandshistoriske Digte*, nemlig at “vedligeholde og styrke i Folket *Mindet om Fædrelandets Fortid* [...] om Mænd der have virket i Fred og i Krig til Landets Ære” og “tillige at bidrage til at gøre *den fædrelandske Digtekunst* [...] kær for Unge og Gamle” (Brandt 1848, s. VI). Med det andet formål udvider Brandt yderligere sin målgruppe i forhold til den, der fremgår af undertitlen på antologien.

Hvad Brandt dog ikke kunne vide, da han skrev forordet i 1848, var, at der skulle blive plads til én kvinde der på samme måde som mændene, havde virket til gavn og ære for Danmark. Grundtvig vier nemlig to digte til Margrete 1.s indsats som dronning og som den politiske arkitekt bag Kalmarunionen.

I “Dronning Margrete” og “Det nordiske Trilling-Rige” fremhæves Margrete 1.s bedrifter, ikke fordi hun er kvinde, men fordi de i sig selv er store bedrifter. Der er to grunde til, at Grundtvig lader hende tale i “Det nordiske Trilling-Rige”. For det første gør han det, fordi hans digt er skrevet over hendes digt i *Den danske Rimkrønike*, hvor dette var stilen. For det andet vidner det om det særlige ved hans opfattelse af hende. Det var ikke almindeligt, at kvinder fik eller tog ordet i midten af 1800-tallet. I 1851 forsøgte Mathilde Fibiger forgæves at betræde en offentlig talerstol, og først i 1865 lykkedes det for en kvinde at holde et foredrag for offentligheden (Martinsen 2022, s. 181).

Rim og Sange til Fædrelandets Historie adskiller sig ifølge Brandt fra andre lignende antologier på to punkter. Dels repræsenteres den norrøne sagnhistorie og mytologi, dels findes der både selvstændige digte og uddrag af fortællende poetiske værker i antologien (Brandt 1848, s. VI).

Grundtvig bidrog med i alt 29 digte og en salme til *Rim og Sange til Fædrelandets Historie*, bind 2. Af disse var 20 genudgivelser, udgivet helt tilbage fra 1810 og frem til 1849, mens otte digte og den ene salme var skrevet til antologien.

2 Fædrelandssange

Fædrelandssange i slutning af 1840'erne og begyndelsen af 1850'erne blev bl.a. skrevet på baggrund af de konflikter, der ledte frem til den 1. Slesvigske Krig eller Treårskrigen 1848-1850. I februar 1848 udbrød der revolution i Paris, som bredte sig til Wien og Berlin og videre til andre dele af Europa. Uroen fik den nationale konflikt mellem dansk og tysk sprog og kultur til at bryde ud i lys lue. Den første Slesvigske krig var en borgerkrig inden for rammerne af det danske monarki og tillige en konflikt mellem Danmark og de tyske stater, der deltog som slesvig-holstenernes allierede. I Johan Damsgaards artikel “Fædrelandssangen” bestemmes genren som en sang, der har fædrelandet eller dets historiske situation som centralt tema, herunder landets sprog, natur og mentalitet (se Damsgaard 2014, s. 95; s. 119, note 3). Fædrelandssange er kun sparsomt repræsenteret i Grundtvigs forfatterskabet frem til 1838, og produktionen når to toppe omkring de to slesvigske krige i henholdsvis 1848-1851 og 1864 (Damsgaard 2014, 97). Grundtvigs fjendebillede af Tyskland var

allerede tydeligt omkring 1840, hvor han kalder krig for et gammelt tysk håndværk og Tyskland for mageløst stridbart (Grundtvig 1841, s. 526). Urolighederne der ledte frem til 1. Slesvigske Krig får Grundtvig til at skærpe sin antityske retorik. Dette udfoldes bl.a. i *Danskeren*, der udkommer i perioden 1848-1851, og som er hans bidrag til krigen (Møller 2018, s. 68).

Af de ni nye bidrag til antologien, er det kun salmen “Thomas Kingo”, der ikke i streng forstand kan kaldes en fædrelandssang, som genren bestemmes i Damsgaard 2014.

3 Grundtvig og Brandt

Brandt traf Grundtvig første gang i 1844 (Rønning 1892, s. 86). Brandt var på det tidspunkt lærer på Det Kongelige Vajsenhuset, og under deres første møde fortalte han, at han sang viser med sine elever. F. Rønning skriver i en fodnote, at det “var vel de erfaringer, Brandt her gjorde, der bevægede ham til at udgive ‘Rim og sange til fædrelandets historie, samlede og den danske ungdom tilegnede’” (Rønning 1892, s. 88). Forholdet mellem Brandt og Grundtvig var nært. Grundtvig bidrager med 33 ud af i alt 52 digte i første bind af *Rim og Sange til Fædrelandets Historie*. Grundtvig udnævnte desuden Brandt til forstander på Marielyst højskole, da den blev indviet i 1856, og efter Grundtvigs død blev Brandt hans efterfølger som præst i Vartov kirke.

4 *Rim og Sange til Fædrelandets Historie*

Brandt har forsynet alle digte og sange i antologien med en kort indledning. Heri indsættes de enkelte tekster i en historisk eller sagnhistorisk kontekst. Personerne, der beskrives i digtene, forsynes med biografiske kommentarer såsom fødsels- og dødsår, hvad de har foretaget sig af mindeværdige bedrifter, ligesom han, med udgangspunkt i digtene, tager tilløb til at tegne egentlige psykologiske portrætter af de skildrede personer. Margrete 1. beskrives som lige så klog, men også langt mere magtfuld, end sin far Valdemar 4. Atterdag (Brandt 1849, s. 27), Kristen Pedersen sammenlignes med Martin Luther (s. 50), og Anders Sørensen Vedel kaldes for dygtig og flittig (s. 60).

De otte personer, som Grundtvig portrætterer i de ni nye bidrag til andet bind af *Rim og Sange til Fædrelandets Historie*, repræsenterer hver for sig aspekter ved det, Brandt i forordet kalder mindeværdige tildragelser til fædrelandets ære og gavn (Brandt 1848, s. VI). På den måde spejler indledninger og digtene gensidigt hinanden.

4.1 “Dronning Margrete”

“Dronning Margrete” er det første af Grundtvigs to digte om Margrete 1. I sin indledning til digtet beskriver Brandt hendes slægt, og han lægger vægt på hendes klogskab og hendes politiske evner og bedrifter. Hun samlede Danmark, Norge og Sverige i Kalmarunionen i 1397. Brandt knytter desuden Margrete 1. sammen med dronning Dagmar via folkevisen “Havfruens Spaadom”. Visen handler ikke om Margrete 1. eller dronning Dagmar. Den vidner muligvis om en anden men tabt folkevise med en spådom om Margrete 1. (DgF, bind 2, s. 89). Brandt nævner dette sagn i sin indledning, fordi Grundtvig bruger det i digtet.

I digtet beskriver Grundtvig de samme egenskaber ved Margrete 1. Digtet består af fem sekslinjede strofer med krydsrim i de fire første vers og parrim i de sidste to. Versemålet er (ufuldstændige) firefods trokæer.

Første strofe handler om hendes klogskab, og hvordan fred i Danmark og Norden lå hende stærkt på sinde, og i anden strofe understreges hendes storhed som regent. Hun var en "Nordisk Dronning uden Mage" (strofe 2, vers 4). Strofe 3 beskriver pesten, der ramte Danmark flere gange i løbet af 1300- og 1400-tallet, og som end ikke Margrete 1., trods sin klogskab, kunne hindre resulterede i hungersnød og høje dødsrater (strofe 3, vers 3-6). Strofe 4 beskriver, hvordan hun bør tjene som inspiration for et samlet Norden (strofe 4, vers 1-4). I de sidste to vers peger Grundtvig på sin egen samtid. Et samlet og frit Norden er nemlig "Alle tyske Vinde kvit" (strofe 4, vers 5). Strofe 5 udtrykker håb om, at fremtiden vil bringe et samlet Norden i ånden fra Margrete 1.

4.2 "Det nordiske Trilling-Rige"

"Det nordiske Trilling-Rige" handler om tilblivelsen af Kalmarunionen i 1397. Brandt beskriver kort i indledningen de begivenheder, der ledte frem til dannelsen af unionen, og hvordan målet var, at hvert land "skulde beholde sine egne Love og Vedtægter, men iøvrigt skulde de staa Last og Brast med hverandre" (Brandt 1849, s. 33).

Grundtvigs digt består af fem strofer à fire vers med henholdsvis 4, 3, 4 og 3 trykstærke stavelser og med krydsrim.

Strofe 1 sammenligner Kalmarunionen med en snor vævet af tre strenge, og hele strofen er en gengivelse af Margrethes 1.s digt fra *Den danske Rimkrønike* (Toldberg 1961, s. 151). I lighed med forlægget er det Margrete 1. selv, der taler i strofe 2-4. I strofe 2 beskriver hun det, hun opnåede som regent. Hun samlede Danmark, Norge og Sverige, og de tre lande skulle "hjælpes af fælles Formue [evne, formåen]" (vers 4). I strofe 3 beskrives, hvordan unionen betyder, at ingen "Vold [herredømme] eller Verdens [verdens] Magt" kan skade de tre lande i unionen (vers 1 f.). Æren for dette giver Margrete 1. til sig selv (vers 4). Hendes råd til alle gode mænd i Danmark, Norge og Sverige er, at de værner om unionen (strofe 4). Derfor må de lægge uenigheder til side, siden det blot vil gave andre og blive unionen til "Ve [smerte] og Vaande [skade]" (strofe 5, vers 4).

4.3 "Kristen Pedersen"

"Kristen Pedersen" handler om det danske sprog. Ifølge Brandt kræver det en mester, hvis et modersmål skal udbredes og blive et sprog for alle. Christiern Pedersen var sådan en mester. Brandt sammenligner hans indsats for sit eget modersmål med den betydning, Martin Luthers oversættelse af biblen til tysk fik (Brandt 1849, s. 50). Pedersen oversatte bl.a. *Det Nye Testamente* (1529) og *Dauids Salmer* (1531), ligesom han udgav *Rimkrøniken* (1534). Hans ortografi blev et forbillede i samtiden (se opslaget om Christiern Pedersen på <https://denstoredanske.lex.dk/>).

“Kristen Pedersen” består af otte strofer à syv vers med krydsrim i vers 1-4, et parrim i vers 5-6 og en urimet strofe i de sidste to vers. Versemålet er trefods jamber.

Første strofe fortæller om Christiern Pedersens danske baggrund, og han kaldes en “Dannemand [brav dansk mand]”, hvis lige ikke fandtes i Danmark (vers 2 f.). Strofe 2 præciserer hans baggrund med en lille dialektal vittighed: “Han Fynbo var for Resten, / Han var fra Svendborg a’ [af]” (vers 1 f.), hvorefter han karakteriseres som næsten så “skarp som Luther” (vers 3). Strofe 3-5 understreger vigtigheden af Pedersens oversættelser. Med dem indsætter han det danske sprog, og med det dansk kultur, på sin rette plads i forhold til tysk sprog og kultur (strofe 3, vers 1-3). Med sin oversættelse af Saxo viste Pedersen, hvordan Saxo var dansk, omend han skrev på latin:

Skønt den var paa Latin,
Thi Dansk var dog Indholden [indholdet],
Som Saxo med sin Kolden [koldfeber]
Var dog en Sællandsfar [sjællænder] (strofe 4, vers 4-7).

Skønt Grundtvig tydeligt giver udtryk for sin modvilje mod tyskere (strofe 3), får de dog lidt af æren siden Pedersens oversættelse *I denne Bog leriss at Høre Messe* (1517), blev trykt i Leipzig (strofe 7, vers 5-7). Digtet afsluttes med en understregning af Pedersens betydning for, at eftertiden nu kan skrive mesterværker på dansk (strofe 8).

4.4 “Anders Vedel”

Digtet “Anders Vedel” introducerer historieskrivning og filologi som emner. Ifølge Brandt er det i historien, at et folk finder sine særlige og karakteristiske træk (Brandt 1849, s. 60). Som filolog udgav Anders Sørensen Vedel *Den Danske Krønike som Saxo Grammaticus screff* (1575) og *It Hundrede vduaalde Danske Viser* (1591). Det er disse to udgivelser, Grundtvig behandler i digtet “Anders Vedel”.

Digtet består af fem strofer à seks vers med krydsrim i de første fire vers og parrim i de to sidste vers. Versemålet er firefods trokæer.

I første strofe beskrives Saxos *Gesta Danorum*, der var skrevet på latin, som gemt bag en “Isbjerg-Mur” (vers 2). Grundtvig forbliver i sin metaforik, når han priser Anders Sørensen Vedels oversættelse som den, der “paa gammelt Dansk brød Isen!” (vers 6). Strofe 2 og 3 er en kompakt beskrivelse af Vedels betydning som indsamler og udgiver af danske folkeviser. Han går i den danske natur (strofe 2, vers 1 f.) og lytter til de danske folkeviser (vers 3), der synger om Frode Fredegod og Svanhvide (vers 6).

Viserne var som istapper (strofe 3, vers 1), til de igen blev bragt til live af Vedel. Hans udgivelser gav dem nyt liv, så de atter kunne fortælle om Danmark: “Synger nu i Kor med Gammen: / Gamle Danmark leve [skal leve]! Amen!” (vers 5 f.).

Strofe 4 og 5 er en hyldest til Vedel. De sidste fire vers i strofe 3 slår betydningen af hans arbejde fast. Optakten til den panegyriske afslutning på digtet følger efter et empatisk kolon:

Mærkesmand [hædersmand] og Fosterfader
For de Danske *Sagn* og *Kvad*,
Mester gammel [den gamle mester] for de Unge,
Som gjør Stil [skriver godt] paa Danmarks Tunge [sprog]! (strofe 5, vers 3-6).

4.5 “Peder Syv”

Med digtet “Peder Syv” fortsættes det lingvistiske og filologiske spor fra “Anders Vedel”. I sin indledning fremhæver Brandt Peder Syvs to hovedværker: Udgivelsen af ordsprogssamlingen *Aldmindelige Danske Ordsproge og korte Lærdomme med Foregaaende Underviisning om dennem* (1682-1688), og genudgivelsen i 1595 af Anders Sørensen Vedels samling af folkeviser *Et Hundrede Udvalde Danske Viser* (Brandt 1849, s. 90).

Digtet består af fem strofer à seks vers med parrim i de første to vers og krydsrim i de sidste fire. Versemålet er firefods trokæer.

Grundtvig vier de første fire strofe til Peder Syvs udgivelse af *Aldmindelige Danske Ordsproge og korte Lærdomme med Foregaaende Underviisning om dennem*. Udgivelsen baserede sig på Peder Laales samling af omkring 15.000 ordsprog, talemåder o.l. (se opslaget om Peder Syv som indsamler af ordsprog på <https://denstoredanske.lex.dk/>). De første fire strofer indeholder hver et helt ordsprog eller dele heraf, hvis betydning sætter strofernes indholdsmæssige ramme. I strofe 5 beskrives de gamle ordsprog som et værn mod tysk indflydelse på det danske sprog. Det er Peder Syvs fortjeneste:

Prises skal i Bøgelunde
Han der stod som Stevensklint,
For de gamle Ord [ordsprog] i Munde! (vers 4-6).

4.6 “Thomas Kingo”

Brandt fremhæver i sin indledning til “Thomas Kingo” at det bedste ved reformationen, var salmer skrevet på dansk. Der havde været skrevet salmer på dansk før reformationen, men ingen på højde med Kingo. Hans Thomissøns salmer var “for sin Tid udmærket [fremragende]”, mens Anders Christensen Arrebo lykkedes “ret godt” med sine regelrette salmer. Thomas Kingo derimod fremstår som “den store Psalmedigter” i dansk salmedigtning (Brandt 1849, s. 92).

“Thomas Kingo” er som det eneste af Grundtvigs nye bidrag til *Rim og Sange til Fædrelandets Historie* en salme. Den består af fem strofer à seks vers med krydsrim i de første fire vers og parrim i de to sidste vers. Versemålet er firefods trokæer. Salmen har nummer 123 i *Sang-Værk* (1946), bind 2.

Kingos salme “SOm dend Gyldne Sool frembryder” (1689) danner det intertekstuelle bagtæppe for Grundtvigs salme, og “Thomas Kingo” er skrevet på samme versemål

som denne.

Kingo er salmedigteren fremfor nogen i dansk salmedigtning (strofe 1, vers 1 f.), og han fortæller, “hvad det for os betyder, / “Naar den gyldne Sol frembryder”” (vers 5 f.). I strofe 2 berører Grundtvig Kingos skotske aner, som dog ikke, ifølge Grundtvig, har hindret ham i at digte mesterligt på dansk (vers 3 f.).

Strofe 4 er en sammentrængt fremstilling af de centrale temaer i “SOm dend Gyldne Sool frembryder”. Ifølge Erik A. Nielsen er de fire første vers i Kingos salme det “billede, der lyser over alle andre i denne store billedmagers værk” (Nielsen 2010, s. 17). Ligesom lyset i Kingos salme bryder frem to gange i første strofe (Nielsen 2010, s. 18), bryder også lyset frem i strofe 4 i Grundtvigs salme og viser et billede af Jesus. Grundtvig tillægger Kingos salme en sådan performativ virkning, at hvor den bliver sunget, “[d]er den gyldne Sol frembryder / Gjennem kulsort Sky” (vers 1-4).

Grundtvig afslutter sin salme med at understrege, hvor danske Kingos salmer er. Det danske sprog er blade i hans salmebog (strofe 5, vers 1 f.), og hans salmer gør den danske kirke til et “kristent Dannevirke” (vers 5). Forsvarsværket kan her læses i en teologisk og en politisk betydning. Dels vidner det om kristendommens stærke stilling i Danmark, dels tjener det som et værn mod indflydelsen fra Tyskland. Den sidste betydning stemmer både med det patriotiske sigte, Brandt skriver om i forordet til første bind af *Rim og Sange til Fædrelandets Historie* (Brandt 1848, s. V), og med den politisk uro som fulgte af spørgsmålet om hertugdømmerne Slesvig og Holstens stilling i forhold til Danmark.

4.7 “Thomas Thaarup”

Brandt kalder i sin indledning Thomas Thaarup for “den danskeste af den Tids Digtere” (Brandt 1849, s. 120). Thaarups hovedværk *Høstgildet* (1790) blev skrevet i anledning af den senere kong Frederik 6.s bryllup med Marie af Hessen-Kassel den 16. september 1790 (Engberg 2009, s. 213). Ifølge Brandt fremstillede *Høstgildet* “Bondestandens og hele Folkets Kærlighed til det unge Fyrstepar” med så stor succes, at sangene derfra blev allemandseje (Brandt 1849, s. 120).

Digtet “Thomas Thaarup” består af to strofer à seks vers med krydsrim i de første fire vers og parrim i de sidste to vers. Versemålet er firefods trokæer.

Som Brandt opholder Grundtvig sig også ved den store succes, som blev *Høstgildet* til del, men han går et skridt videre i sin fortolkning af succesen. I første strofe sammenlignes Thaarups “Sommer-Tonefald” (strofe 1, vers 6) med sommerens overgang til efterår, fuglens aftagende sang og de nøgne marker efter høsten (vers 1-4). Skønt efteråret også har nået sangene i Thaarups lystspil, så lever de videre i afsvækket form i “Danmarks Visebog” (strofe 2, vers 6). Det skal de dog gøre så længe Danmarks natur smiler og skinner (vers 1-4).

4.8 “Adam Øhlenschläger”

Brandt introducerer Adam Oehlenschläger som den forfatter, der indførte romantikken som litterær retning i Danmark. Han kalder Oehlenschläger for “den ny

Tids Herold” med en henvisning til digtsamlingen *Digte* fra 1803 (Brandt 1849, s. 125). Med romantikken fik også den norrøne mytologi en plads i den danske litteratur.

Grundtvigs digt om Adam Oehlenschläger består af fire strofer à henholdsvis tolv, fem, otte og otte vers med varierende rimskema. Stroferne lægger sig med firfodsjamben i sin form op af kunstballaden (det fortællende digt). Digtet peger derved på en ældre form og understreger på den måde den norrøne baggrund for digtet. Der er i alt 19 referencer til norrøne mytologiske figurer i digtets fire strofer.

Første strofe er en sammentrængt fremstilling af Hermods rejse til Hel. Formålet er at få Balder med ud fra dødsriget. Fortællingen findes i “Hér hefr Gylfaginning” (da. “Gylfis blændværk”) fra den *Den yngre Edda*, hvor beretningen er et af de længere kapitler.

Strofe 2 refererer til dele af Ejvind Skjaldespilders kvad “Hákonarmál” (da. “Hakons Mindekvad”). Kvadet fortæller om norske konge Hákon 1. Adalsteinsfostres fald ved slaget på Fitjar, og hvordan han modtages i Valhal. “Hákonarmál” er overleveret i *Heimskringla*, som Grundtvig oversatte 1818-1823. Grundtvig opholder sig i strofe 2 kun ved Hermod og Brage, skønt “Hákonarmál” indeholder tydelige kristne motiver. Hákon 1. Adalsteinsfostre var blevet døbt i England, han forsøgte at udbrede kristendommen i Norge og kunne derfor ikke vide, hvordan han ville blive modtaget i Valhal.

Strofe 3 er en slags poetik. Den danske digter skal tage “Nordens Billedsprog”, dvs. den norrøne mytologi, som forbillede for sin digtning (vers 1 f.). Historien rummer de helte, som digteren giver liv gennem sin digtning. Ligesom Balder henter Hermod fra dødsriget, og dermed i digtet bænkes med Brage og modtages af Valfader, således skal daneskjalden (den danske digter), der gæster de døde, bringe dem hjem til nutidens digtning, “Skjaldehaven”, for at den kan høre, hvad de døde tog med i graven (vers 3-5).

I strofe 4 kalder Grundtvig Hermod for “Hovedskjald”, og sammenligner ham med Oehlenschläger. Begge “[t]ømte alle Asers Skaal / I det store *Brage-Bæger*” (vers 4). Bægeret hensiver til skjaldeguden Brage, og det bæger, hvorved der aflagdes løfte om store bedrifter. Denne sammenligning dukker op igen små fire måneder senere den 14. november 1849, da Grundtvig i sin tale til Oehlenschläger i anledning af hans 70-års fødselsdag, to gange kalder ham for Nordens “Hoved-Skjald” (Grundtvig 1850, s. 18; s. 29).

Hovedskjalden er den digter, hvis digtning udspringer fra hjernen eller fra forstanden. Til forskel herfra er der hjerteskjalden, altså den digtning der udgår fra hjertet eller følelsen (Jørgensen 2021, s. 188 f.). Grundtvig knytter Brage og Idun til de to måder at digte på. Der er ikke tale om en modsætning mellem de to måder eller poetikker, men en genuin romantisk figur. Følelserne eller hjertet, dvs. det kvindelige, tillægges samme status som hjernen, dvs. det maskuline, i romantikken. I talen til Oehlenschläger understreger Grundtvig, hvordan hjerteskjalden og hjerneskjalden, kvinden og manden, er sidestillet som digtere: “Skjaldinden er ikke Skjaldens Medbeiler, men hans Medhjelp, som *Ydun* var *Brages!*” (Grundtvig 1850, s. 31). Idun

er aktivt medvirkende i den digteriske proces, og ikke bare den der bejler til digteren, her Brage. Både i *Den ældre Edda* og i *Den yngre Edda* beskrives de begge som digtere.

I talen bruger Grundtvig Ingemann og Oehlenschläger som eksempler på de to måder at digte på: “Jeg skjønner [forstår] nemlig ikke rettere end at *Bernhard Ingemann* forholder sig omtrent til *Adam Oehlenschläger* som *Ydun* til *Brage*, som *Kæmpevisen* [folkevisen] til *Asamaalet* [asalæren], som *Middelalderen* til *Oldtiden* og med eet Ord: som Guld-Æblerne i Skiödet til Guld-Harpen i Favnen!” (Grundtvig 1850, s. 31).

På den måde “udfordrer Grundtvig det mere stereotype billede af digteren og den kvindelige muse, idet han inddrager hende i selve digterprocessen og endda skatter hende højere end skjalden” (Jørgensen 2021, s. 201). Forholdet mellem de to typer digtere er udførligt behandlet i *Skjalde og skjaldskab*, s. 182-203.

4.9 “Bernhard Severin Ingemann”

Brandt lægger i sin indledning vægt på Ingemanns evne til at formilde fortidens storhed, og hvordan han bliver kvindens “Tolk og Talsmand” i 1800-tallets folkelige digtning. I tillæg lægger han vægt på den store succes, der blev Ingemanns historiske romaner til del. De blev “sande Folkebøger”, noget som også var tilfældet for hans sange og eventyr (Brandt 1849, s. 138).

Digtet om Ingemann består kun af to strofer à fire vers. Versemålet blandet jambisk. Det er Grundtvigs korteste bidrag til andet bind af *Rim og Sange til Fædrelandets Historie*.

Grundtvig beskriver i digtet Ingemann som naturens digter. Hans digtning taler til naturens blomster og fugle, og de forstår, hvad han siger, ligesom der kommer blomster, hvor han går (strofe 1). I strofe 2 kalder Grundtvig ham for en “Hjerte-Skjald” (vers 4). Ordet har en særlig betydning hos Grundtvig, og det lille digt “Bernhard Severin Ingemann” rummer altså i kraft af det centrale pointer i forhold til Grundtvigs opfattelse af forholdet mellem mand og kvinde i et digterisk perspektiv (om hjerteskjald se Jørgensen 2021, s. 200 f.).

5 Sammenfatning

Der er en tæt forbindelse mellem Brandts indledninger og Grundtvigs digte. Indledningerne opridses nøgternt de portrætterede personers biografiske data i form af årstal, fødested og de meritter, der har ført til, at de portrætteres i *Rim og Sange til Fædrelandets Historie*. Det er i overvejende grad meritterne, der gøres til genstand for digterisk behandling i Grundtvigs bidrag til antologien. I det omfang han inddrager det biografiske, da bruges det først og fremmest til at understrege det prisværdige ved personernes virke.

Grundtvigs nyskrevne bidrag til antologien passer alle til den hensigt, Brandt fremlagde i forordet til første bind. Grundtvig skærper dog den patriotiske tone i forhold til Brandts mere forsigtige formuleringer i sit forord, og Grundtvigs antityske

retorik er tydelig i bidragene til *Rim og Sange til Fædrelandets Historie*. I alt fire strofer er eksplicit antityske. Det er strofe 4 i "Dronning Margrete" (et samlet Norden vil blive alle tyske vinde kvit), strofe 3 i "Kristen Pedersen" (det tyske væsen er en pest), strofe 5 i "Peder Syv" (dansk overvandt det tyske sprog), og strofe 5 i "Thomas Kingo" (danske salmer er et værn mod tysk). En enkelt strofe ser dog med mildere øjne på Tyskland, og der er strofe 7 i "Kristen Pedersen" (han fik trykt en oversættelse i Tyskland).

6 Anvendt litteratur

- Brandt, C.J. udg. (1848-1849) *Rim og Sange til Fædrelandets Historie, samlede, og den Danske Ungdom tilegnede*, bind 1-2. København.
- Damsgaard, Johan (2014) "Fædrelandssangen" i *Ved lejlighed. Grundtvig og genrerne*, red. Sune Auken og Christel Sunesen, s. 95-123. Hellerup.
- *Det Ny Testamente* (1529), udg. Christiern Pedersen. Antwerpen.
- DgF, se Grundtvig, Svend udg. (1853-1976).
- Engberg, Jens (2009) *Den standhaftige tinsoldat. En biografi om Frederik 6*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1841) *Bjovulfs Drape eller det Oldnordiske Heltedigt*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1850) *ADAM OEHLENSCHLÆGER. Et Mindeskraft om Festen den 14. November 1849*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1848-1851) *Danskeren, et Ugeblad*, bind 1-4. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1944-1964) *Grundtvigs Sang-Værk. Samlet udgave*, udg. Uffe Hansen, Ejnar Skovrup, Th. Balslev, Magnus Stevns & Ernst J. Borup, bind 1-6; bind 2. København.
- Grundtvig, Svend udg. (1858-1863) *Danmarks gamle Folkeviser*, bind 1-12; bind 2: *Historiske viser*. København.
- Jørgensen, Lea Grosen (2021) *Skjalde og skjaldskab. En komparativ analyse af den norrøne skjald hos Adam Oehlenschläger og N. F. S. Grundtvig*, (upubliceret ph.d.-afhandling). Aarhus.
- Kingo, Thomas (1689) "SOm dend Gyldne Sool frembryder" i *Danmarks og Norges Kirkers Forordnede Psalme-Bog. Vinter-Parten. Efter sær Kongel. Befaling, af Salig D. Mort. Luthers, saa og andre Gudfrygtige Lærde Mænds Sange og gamle Kirke-Psalmer sammendragen, og med en stoor Deel til Højtiderne, Søndagene og Fasten igiennem forbedret*, s. 646-650. København.

- Martinsen, Lone Kølle (2022) “Nordens Amazone. N.F.S. Grundtvig om Dronning Margrete I” i *Konge og kirke. Festskrift til Michael Bregnsbo i anledning af hans 60-års dag*, red. Rasmus Glenthøj, Jørgen Mikkelsen, Stella Borne Mikkelsen og Sebastian Olden-Jørgensen, s. 177-191. Hellerup.
- Møller, Jes Fabricius (2018) “‘Tydsk er Edder og Forgift’. Forholdet mellem dansk og tysk i det lange 19. århundrede” i *Venskab og fjendskab. Danmark og Tyskland i det 19. og 20. århundrede. Festskrift til Karl Christian Lammers i anledning af hans 75 års fødselsdag 4. september 2018*, red. Rasmus Mariager og Niklas Olsen, s. 55-74. København.
- Nielsen, Erik A. (2010) *Thomas Kingo. Barok, enevælde, kristendom. Billed-sprog II*. København.
- Pedersen, Christiern (1517) *I denne Bog leriss at Høre Mess*. Leipzig.
- Rønning, Frederik (1892) *Carl Joakim Brandt. En levnedsskildring samt et udvalg af hans digte*. København.
- Saxo Grammaticus (1575) *Den Danske Krønike som Saxo Grammaticus screff, halffierde hundrede Aar forleden: Nu først aff Latinen vdsæt, flittelige offuerseet oc forbedret*, overs. af Anders Sørensen Vedel. København.
- Syv, Peder (1682-1688) *Aldmindelige Danske Ordsproge og korte Lærdomme med Foregaaende Underviisning om dennem*, bind 1-2. København.
- Syv, Peder (1695) *Et Hundrede Udvalde Danske Viser, Om Allehaande merkelige Krigs-Bedrivt og anden selsom Eventyr, Som sig her udi Riget Ved Gamle Kemper, Navnkundige Konger, og ellers fornemme Personer begivet haver, af Arilds Tid til denne nærværende Dag. Forøgede med det Andet Hundrede Viser Om Danske Konger, Kæmper og Andre, Samt hosføiede Antegnelser, Til Lyst og Lærdom*. København.
- Toldberg, Helge (1961) *Den danske Rimkrønike*. København.
- Vedel, Anders Sørensen (1591) *It Hundrede vduaalde Danske Viser, Om allehaande Merkelige Krigs Bedriff, oc anden seldsom Euentyr, som sig her vdi Riget, ved Gamle Kemper, Naffnkundige Konger oc ellers forneme Personer begiffuet haffuer, aff arilds tid indtil denne neruærendis Dag*. Ribe.

7 Anvendte websider

- [Karker, Allan \(2017\) “Christiern Pedersen” i Den Store Danske/lex.dk, https://denstoredanske.lex.dk/Christiern_Pedersen](https://denstoredanske.lex.dk/Christiern_Pedersen) (11. marts 2022)
- [Vibeke A. Pedersen \(2012\) “Ordsprog - Syv som indsamler” i Den Store Danske/lex.dk](https://denstoredanske.lex.dk/Ordsprog)

Danske/lex.dk, [https://danskliteraturshistorie.lex.dk/Ordsprog -
_Syv_som_indsamler](https://danskliteraturshistorie.lex.dk/Ordsprog_-_Syv_som_indsamler) (19. maj 2022)